

Ötvenöt éve együtt

A bácsfeketehegyi Breitwieser Johan és Julianna életútja

Ötvenöt éve él együtt egy bácsfeketehegyi német „fiú” és egy Erdélyben született magyar „lány”, azaz **Breitwieser Johan** és **Julianna**. A történelem viharai mindkettőjük életét megkeserítették, a lágerokat is megjárták, de miután megismerkedtek, soha többé nem engedték el egymás kezét, jóban-rosszban, minden megpróbáltatásban segítettek, bátorították egymást, és azt mondják, a több mint fél évszázad alatt sohasem veszekedtek. Minek. Azzal csak megkeserítették volna a másik életét.

Johan viszontagságai

Johan 1930-ban Verbászon született, gyermekéveit Bácsfeketehegyen töltötte, három fiatalabb testvére volt. Mái emlékszik annak a szeptemberi napnak minden részletére, amikor 1944-ben az édesapja katonai behívót kapott. Édesanyja összepakolt némi ruhát, elemózsiát, a munkából várta haza a férjét, és apró gyermekeivel arra készült, hogy délután a vasútállomásra kísérik. A férj, az apa nem jött haza. A család délután kiment a gyülekezőhelyre, de ott sem találta. Johan soha többé nem látta az édesapját.

1945. január 16-án édesanyját, három testvérét és őt a szikicsi (Lovćenac) lágerba kényszerítették. Egy darabig együtt volt a család, majd Johan átvitték Zimonyba. A lebombázott repülőtéren dolgozott egy rövid ideig, majd Šidre került. Több ezer társával együtt a vasúti sínek javításán dolgozott. 1945. május 25-én szabadon engedték. Első útja Szikicsre vezetett. A tuskós drótkerítésen átmászva, az életét kockáztatva jutott be a lágerba, hogy szeretteit láthassa. Megtalálta édesanyját és testvérét. Egy darabig ott is maradt velük. A legnagyobb gondot az élelemhiány okozta. Mivel illegálisan tartózkodott ott, nem kapott ételjegyet, családtagjai az egyébként is szegényes eledelt megosztották vele. Végül kijött a lágerból és munkát keresett. Mindent elvállalt, főleg nehez fizikai munkát végzett. Hét évig teljesen egyedül élt. Megtanult kenyeret sütni, egyszerű ételeket főzni. Amikor megismerkedett Juliannával, kicsit megváltott az élethez.

Mielőtt a feleségről szólnánk, hadd mondjuk még el, hogy Johan édesanyja és testvérei a szikicsi táborból átkerültek a szabadkai lágerba, majd a zöldhatáron Magyarországra próbáltak eljutni. Elsőre nem volt szerencsésük, a honvédség visszatoloncolta őket Jugoszláviába. Rövid idő után azonban sikerült illegálisan átlépniük a határt. Előbb Magyarországon, majd Ausztriában dolgoztak, végül gyalog(!) kijutottak a Német Szövetségi Köztársaságba, és ott telepedtek le. Johan anyja és húga már nincsenek az élők sorában, két öccse ma is Németországban él a családjával.

Erdélyből Bácsfeketehegyre

A feleség, Julianna sorsa sem szokványos. Elmondása szerint nagyon szegény családból származott. Heten voltak testvérek, örültek, ha volt mit enniük, új ruhára, játékokra nem is mertek gondolni. A kislány hat éves volt, amikor a szülők a jobb megélhetés reményében 1942-ben Erdélyből Vajdaságba költöztek. Először menekülttáborban helyezték el őket, de csakhamar szabadon engedték a kilenctagú családot. Bácsfeketehegy környéki tanyán albérlőként éltek. A szülők dolgoztak, a gyerekek meg egymásra vigyáztak. Iskolába alig jártak. Pedig Julianna jó tanuló volt, szerette (volna) a könyveket, de mindössze három osztályt járt ki. Azt is úgy, hogy az első osztály után, a tanítónő javaslatára, mindjárt a harmadikba írárták, a negyediket is sikere-

ÖTVENÖT ÉVE EGYÜTT

sen befejezte, szeretett volna továbbtanulni, de a szülei azt mondták, egy lánynak ennyi is elég. Otthon kellett maradnia, és kisebb testvéreire vigyázott, már kislányként főzött, és hamar kipróbálta a napszámosmunkákat is.

A közös élet

Johan és Julianna 1953-ban azon a tanyán ismerkedtek meg, ahol a fiatalember dolgozott. A váratlan ismeretségből rögtön lángoló szerelem lett, és az egybekeléssel sem vártak sokáig, 1954 szeptemberében össze is költöztek. Házasságukat nem tudták rögtön törvényesíteni, mert Juliannának nem volt állampolgársági bizonylata, és hat évig elhúzódt, mire sikerült a papirokat rendezni, és akkor megtartották a polgári esküvőt.

AZ ELSŐ KÖZÖS FÉNYKÉP, 1954

Közös életüket teljes nincstelenségben kezdték. Előbb a szövetkezeti tanyán laktak, ahol mindketten munkásként dolgoztak. Hat év után sikerült a faluban egy kisebb házat venni, és beköltöztek Bácsfeketehegyre. Később egy kicsit nagyobb házat vettek (ma is ebben élnek), önerőből és saját kezűleg bővítették, építgették, szépítették. Johan bácsi volt a kőműves, villanyszerelő, csempéző, szóval minden munkát egyedül végezt, Julianna volt a segédje minden nehéz fizikai munkában is.

Az otthonteremtésre csak a munkaidő után keríthettek sort. Johan a helyi mezőgazdasági birtokon dolgozott. Előbb mint lózetető, majd amikor az ígáslokat felváltották a traktorok, akkor ez a mezőgép lett a „munkahelye”, ugyanis több évtizedig traktoristaként dolgozott, de kombájnt is vezetett. Amikor az első korszerű arató-cséplő a faluba érkezett, Johant érte a megtiszteltetés, hogy elsőként dolgozhatott a modern géppel. A szövetkezetben 41 évig volt munkaviszonyban, többször kapott elismerést mint a vállalat legjobb munkása. De ez már a múlt, Johan 20 éve nyugdíjas.

Julianna 14 évesen már a szövetkezetben dolgozott jószággondozóként, majd később

A BREITWIESER LÁNYOK, ERIKA ÉS ELVIRA

férjével úgy döntöttek, inkább otthon marad, neveli a gyerekeket. Mindig tartottak anyakocákat, baromfit is, a kertben meg minden megtermett, ami a konyhára kellett. Ma már csak saját részükre hizlalnak sertést, tartanak pulykát, s az udvar ma is baromfival van tele. A konyhakerti veteményt is megtermelik maguknak.

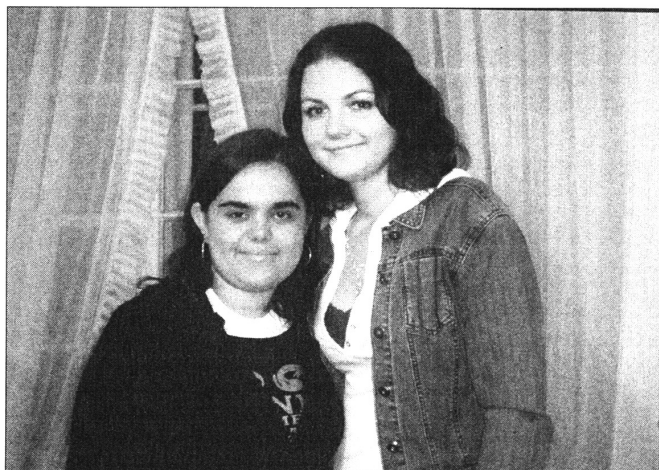
A gyerekek

A Breitwieser házaspárnak négy gyermeke született. 1955-ben jött a világra az első fiuk, aki mindössze egy hónapot élt. Néhány év múlva Julianna szintén kisfiúnak adott életet. Semmi jel nem utalt arra, hogy ezt a gyermeket is elveszítik. Pedig ez történt a hathetes kisfiúval. Ezekről a szomorú eseményekről még fél évszázad távlatából sem szeretnek beszélni.

A tragédiák után évekig nem is próbálkoztak családbővítéssel. Aztán megszületett Erika lányuk, később még egy lányuk. Elvira szintén egészségesen jött a világra, és a lányok később sem betegeskedtek.

Erika a gimnázium után mezőgazdasági egyetemre iratkozott, csupán néhány vizsgája maradt az oklevél megszerzéséig, amikor abbahagyta tanulmányait és férjhez ment. Házassága 7 évig tartott, elvált, azóta egyedül neveli a leányát, Kornéliát, akivel a szülői házban élnek. Erika tizenhét év után munka nélkül maradt, mivel vállalata csődbe ment. Most a gyógypedagógiai iskolában munkásként dolgozik.

A másik lány, Elvira Zomborban gyógyszerésznek tanult, 15 évig Bácsfeketehegyen patikusként dolgozott, majd a férje szülővárosába, Újvidékre költöztek. Néhány év után lakást vásároltak, de a „fészekrakás” után alig múlt el két hét, amikor a szülőknek bejelentették, hogy Amerikába költöznek. Johan és Julianna nem hittek a fülüknek. A fiatalok elmesélték, hogy jelentkeztek egy pályázatra, de nem gondolták, hogy sikerül bekerülniük azok közé, akik az óceánon túl új életet kezd-

AZ UNOKÁK

hetnek. Megkapták a kiutazáshoz szükséges okmányokat, a letelepedési engedélyt.

Tizenkét éve Amerikában élnek San Francisco közelében. Elvira nincs munkaviszonyban, férje, **Valentovics Tibor** egy számítógépes központban dolgozik. Lányuk, **Valentina** Amerikában kezdte az első osztályt, ma már egyetemista, pszichológiát tanul.

A család évente hazalátogat, a szülők ilyenkor természetesen határtalanul boldogok.

Itthon maradtak

Johan és Julianna soha nem akarták elhagyni Bácsfeketehegyet, pedig lett volna rá alkalmuk.

– A férjem édesanyja és testvérei sok-sok év után látogattak először haza – mondta Julianna. – Később, míg anyósom élt, minden évben mi mentünk Németországba. Lett volna lehetőségünk ott maradni és dolgozni, de a szülőföld mindig hazahúzott bennünket, az itteni barátok is nagyon hiányoztak volna.

Nem is bántuk meg soha, hogy itt maradtunk, viszont íme, a fiatalabb lányunk és családja most milyen távol van tőlünk.

Még el kell mondanom, ha már én nem tanulhattam, mindenáron azon voltam, hogy a lányainkat taníttassuk, jobb sorsuk legyen, mint nekünk volt. Nagyon sajnálom, hogy Erika nem szerezte meg az oklevelét, pedig csak karnyújtásnyira volt tőle. Elvira oklevelét az óceánon túl nem ismerték el, és nem is dolgozik. De ők legalább jól élnek, ez vigasztal bennünket.

A VALETOVICHS HÁZASPÁR

Johan és Julianna 55 éve él szeretetben, békességben. Régebben sokat dolgoztak, most igazi nyugdíjasok, és nem is lenne semmi gond, ha Johan bácsi nem betegeskedne. Korábban több évtizedig orvosnál sem volt, most a télen viszont a lábai nem akarták „vinni”, s azóta gyógyszereket szed, és bottal jár. Nagyon reméli, hogy mire eljön a kerti munkák ideje, felépül és újra dolgozhat a gyümölcsösben.

B. CSÁBI Éva

IDÉZETEK AZ ÉLETRŐL

Azért, hogy szabadon, boldogan élhess, fel kell áldoznod az unalmat. Nem mindig könnyű ez az áldozat. (Richard Bach)

***

A tapasztalat jó iskola, csak a tandíj magas. (Heinrich Heine)

***

Ez a kor mintha már csak élni akarna, szerep és küldetés nélkül. Én azt hiszem, így nem lehet élni. (Márai Sándor)

***

Az élet kötelesség, melynek eleget kell tenni; persze terhes és bonyolult kötelesség, melyet néha önfeláldozással kell elviselni. (Márai Sándor)